

Julia Gramma

Vandeadvokaat

**Advokaadibüroo
Deloitte Legal OÜ**

jgramma@deloittece.com

Õigus olla unustatud (Üldmääruse Artikkel 17)

Euroopa Parlamendi ja Nõukogu määrus (EL) 2016/679 füüsiliste isikute kaitse kohta isikuandmete töötlemisel ja selliste andmete vaba liikumise kohta (edaspidi GDPR) preambula tõdeb, et isikuandmete kogumise ja jagamise ulatus on märkimisväärselt suurenenud ning kiire tehnoloogiline areng ja üleilmastumine on tekitanud isikuandmete kaitsel uusi väljakutseid. Tehnoloogia võimaldab nii era- kui ka avaliku sektori asutustel kasutada isikuandmeid oma tegevuses enneolematul ulatuses. Füüsilise isikud avaldavad isikuandmeid üha avalikumalt ja ülemaailmselt. Tehnoloogia on põhjalikult muutnud nii majandust kui ka ühiskondlikku elu ja peaks täiendavalt hõlbustama liidusisest andmete vaba liikumist ning nende kolmandatesse riikidesse ja rahvusvahelistele organisatsioonidele edastamist, tagades samal ajal isikuandmete kõrgetasemelise kaitse.

Füüsiliste isikute kaitse isikuandmete töötlemisel on põhiõigus ning andmete töötlemine peaks olema mõeldud teenima inimesi. Füüsiliste isikutel peaks olema kontroll oma isikuandmete üle ning sellega tuleb tugevdada õiguskindlust füüsiliste isikute seisukohast. Üks õigustest, mis annab inimestele suurema kontrolli oma isikuandmete üle on õigus isikuandmete kustutamisele või õigusele olla unustatud.

GDPR artikkel 17 määrab aluseid, millal on füüsilisel isikul õigus nõuda, et vastutav töötleja kustutaks teda puudutavad isikuandmed:

- a) isikuandmeid ei ole enam vaja sellel eesmärgil, millega seoses need on kogutud või muul viisil töödeldud;
- b) andmesubjekt võtab töötlemiseks antud nõusoleku tagasi ning puudub muu õiguslik alus isikuandmete töötlemiseks;
- c) andmesubjekt esitab vastuväite isikuandmete töötlemise suhtes ja töötlemiseks pole ülekaalukaid õiguspäraseid põhjuseid või andmesubjekt esitab vastuväite isikuandmete töötlemise suhtes;
- d) isikuandmeid on töödeldud ebaseaduslikult;
- e) isikuandmed tuleb kustutada selleks, et täita vastutava töötleja suhtes kohaldatava liidu või

liikmesriigi õigusega ette nähtud juriidilist kohustust;

- f) isikuandmeid koguti seoses infoühiskonna teenuste pakkumisega.

Samas tuleb silmas pidada, et õigus olla unustatud ei ole absoluutne. Isikuandmete kustutamist ei saa nõuda siis, kui isikuandmeid töödeldakse sõna- ja teabevabaduse õiguse teostamiseks. Antud õigus isikuandmete kustutamise keeldumise kohta on tekitanud väga palju diskussiooni ühiskonnas ja kohtuvaidlusi nii siseriiklike kohtute kui ka Euroopa kohtu kohtupraktika tasandil. Ei ole raske ära arvata, et kõige rohkem nõudeid isikuandmete kustutamiseks oli esitatud otsingumootorite vastu nagu Google ja just viimasega on seotud kõige kuulsamaid ja märkimisväärsed lahendid kohtupraktikas.

Euroopa Liidu kohtu esimene otsus isikuandmete kustutamise kohustuse kohta Google vastu oli tehtud 2014. aastal (Hispaania vs Google), kus kohus määras, et ebaoluline ja vananenud andmed tuleks taotluse alusel viivitamatult kustutada. Selle kohtuotsusega oli esimene kord määratud mõiste „õigus olla unustatud“ ja antud otsus andis andmesubjektile õiguse paluda otsingumootoritel eemaldada viited "ebapiisavale, ebaolulisele või ülemäärasele" sisule. Kuigi sisu jääb endiselt veebis, ei saa seda üles leida isiku nime järgi otsimise kaudu.

Alates sellest ajast on Google saanud nõuded eemaldada otsingutulemustest vähemalt 2,4 miljonit linke. Google ei kiirusta andmeid kustutama, kuna leiab, et avalik huvi informatsiooni saamiseks ületab üksikisikute õiguse privaatsusele ning õigus olla unustatud võib ohustada avalikku õigust pääseda õiguspärasele teabele liigi.

Aprillis 2018 kaotas Google kohtuvaidluse Londoni kohtus, kus vaadati läbi kahe ärimehes nõudeid Google vastu isikuandmete kustutamiseks Google otsingutulemustest. Antud asja asjaolude kohaselt olid kaebajad mõistetud süüdi ebaseadusliku sõnumite pealtkuulamise eest 10 aastat tagasi. Üks kaebajatest oli karistatud 4 aasta vangistusega ja teine 6-kuulise vangistusega. Mõlemad ärimehed nõudsid teabe kustutamist Google otsingutulemustest, milles mainitakse informatsiooni, mille eest nad oli süüdi mõistetud. Kaebuse kohaselt hõlmasid otsingutulemused muuhulgas linke riiklikele ajalehtedele ja muu meedia poolt avaldatud veebilehtedele.

Antud asjas rahuldaskohas ärimehes, kes sai 6-kuulise vangistuse kariste kaebuse ning kohustas Google andmeid kustutada, kuna leidis, et kuna kaebaja ebaseaduslik tegevus ei olnud tehtud suunatud tarbijate või investorite suhtes ning tema süü oli väike, siis ei saa antud informatsioon suurt avalikku huvi pakkuda. Teise ärimehes nõue, kes sai suurema karistuse, jäeti

rahuldamata, kuna kohus leidis, et „ta ei ole oma süüd tunnistanud, on eksitanud avalikkust ja seega ka kohut ning ei kahetse tehtud tegu“. Samuti leidis kohus, et ärimees endiselt tegutseb samas ärivaldkonnas ja selle teabe eesmärgiks on minimeerida riski, et ta eksitab inimesi, nagu ta on varemgi teinud.

Järgmine väga oluline ja praktikat loov Euroopa Kohtu otsus loodetakse seoses Prantsusmaa Andmekaitse Inspektsiooni kaebusega Google vastu isikuandmete kustutamiseks. Selles asjas peab kohus otsustama, kas andmeid peavad oleme kustutatud ainult siseriiklike Interneti-domeenides (näiteks Google.fr) või globaalselt kõikidest Google domeenidest. Vastasel juhul võib tekkida olukord, kus ebakorrektsed või ebaolulised andmed on ikkagi nähtavad uudishimulikule, kes suudab oma IP-aadressi võltsimisega otsida informatsiooni kolmandast riigist. Prantsusmaa Andmekaitse Inspektsioon leiab, et õigus olla unustatud muutub väärtusetuks, kui seda ei kohaldata üldiselt ja globaalselt.

Samas Inimõiguste organisatsioonid muretsevad, et õigus olla unustatud kujutab endast tõsist ohtu sõnavabaduse õigusele ning kardavad, et õigus andmete kustutamisele annab riikidele, kus piiratakse isiku vabadusi kasutada antud õigust oma kodanike vastus sõnavabaduse piiramiseks.

Siinkohal tuleb märkida, et sarnane juhtum oli juba lahendatud Kanada riigikohtu poolt, kes otsustas, et Kanada kohtul on pädevus sundida Google'it kustutada ebapiisava, ebaolulise või ülemäärase informatsiooni isiku kohta kogu maailmas. Kohus leidis, et "Internetil ei ole piire – interneti looduslik elupaik on ülemaailmne". Google vastuväited selles asjas oli muuhulgas see, et Kanada kohus ei saa otsustada teiste riikide jurisdiktsioonides ja selle otsuse täitmine teistes riikides ilma antud riikide otsuseta võiks muuta teiste riikide seadusi ja kohtupraktikat.

Kahtlemata, et õigus olla unustatud ja õigus sõnavabadusele peab olema tasakaalus. Peab veel mööduma mitu aastat, selleks, et antud küsimuses kujunes välja kohtupraktika, mis tagaks meile kõikidele ühelt poolt kindlustust, et meie isikuandmeid ilma aluseta ei ole avalikusele kättesaadav ning teistelt poolt, oleks tagatud juurdepääs olulise tähtsusega informatsioonile sõna- ja teabevabaduse õiguse teostamiseks.